

Sygn. akt III AUa 1704/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Lucyna Ramlo
Sędziowie:	SSA Aleksandra Urban (spr.) SSA Alicja Podlewska
Protokolant:	sekr.sądowy Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 17 lutego 2017 r. w Gdańsku

sprawy małoletniej L. S.

reprezentowanej przez opiekuna prawnego K. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji L. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 lipca 2016 r., sygn. akt VII U 522/16

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i przyznaje L. S. prawo do renty rodzinnej od dnia 18 grudnia 2013 roku do dnia 21 marca 2014 roku;

2. zasądza od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. na rzecz L. S. kwotę 360,00(trzysta sześćdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Alicja Podlewska SSA Lucyna Ramlo SSA Aleksandra Urban

Sygn. akt III AUa 1704/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 08 lutego 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił małoletniej L. S. reprezentowanej przez matkę K. S. prawa do wyrównania renty rodzinnej za okres od dnia 18 grudnia 2013 r. do dnia 21 marca 2014 r. z uwagi na fakt, iż wniosek o rentę rodzinną zgłoszono dnia 17 kwietnia 2014 r., zaś decyzją z dnia 16 maja 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił prawo do renty rodzinnej dla córki L. od dnia (...) tj. od ustalonej wówczas daty

śmierci ojca – M. K.. Wobec powyższego w ocenie organu brak podstaw do wyrównania świadczenia od 18 grudnia 2013 r., bowiem wniosek wpłynął w kwietniu 2014 r.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła K. S. żądając w imieniu małoletniej córki L. S. wyrównania świadczenia od miesiąca grudnia 2013 r. z uwagi na fakt, iż postanowieniem Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim w sprawie I Ns 1063/14 sprostowano punkt II aktu zgonu nr 2/2014 wystawionego przez Urząd Stanu Cywilnego w O. i zmieniono datę śmierci ojca L. - M. K. z dnia (...) na dzień (...)

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie ubezpieczonej wniosł o jego oddalenie, powołując się na argumentację wskazaną w zaskarżonej decyzji.

Zaskarżonym w niniejszym postępowaniu wyrokiem z dnia 25 lipca 2016 roku Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił odwołanie ubezpieczonej. Sąd I instancji poczynił następujące ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne:

K. S. działając w imieniu małoletniej L. S. dnia 29 stycznia 2016 r. złożyła wniosek o wypłatę renty rodzinnej od dnia (...) Ojciec ubezpieczonej L. S. M. K. zaginał dnia (...) W akcie zgonu nr (...) wystawionym przez USC w O., jako datę śmierci wskazano dzień (...) Postanowieniem Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim z dnia 29 października 2015 r. sygn. akt I Ns 1063/14 sprostowano punkt II aktu zgonu, w ten sposób, że w miejsce (...) wpisano datę (...)

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach rentowych oraz w aktach sprawy, których prawdziwość nie była przez żadną ze stron kwestionowana. Ustalenia faktyczne Sąd I instancji poczynił w oparciu o dokumentację dostarczoną przez strony.

W ocenie Sadu I instancji odwołanie ubezpieczonej nie jest zasadne i jako takie nie zasługuje na uwzględnienie. W niniejszej sprawie niesporny był stan faktyczny, spór dotyczył daty przyznania świadczenia.

Sąd Okręgowy uzasadniał, iż jak wynika z art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r., świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2.

Lex specialis w stosunku do powyższej zasady ogólnej odnajdujemy w art. 129 ust. 2 tejże ustawy, zgodnie, z którym w razie zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną w miesiącu przypadającym bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego, emeryta lub rencisty, rentę rodzinną wypłaca się od dnia śmierci, nie wcześniej jednak niż od dnia spełnienia warunków do renty przez uprawnionych członków rodziny.

Ustalenie prawa do świadczenia przez stwierdzenie spełnienia jego warunków nie odpowiada przyznaniu świadczenia. Jeżeli zatem przesłanki uprawniające do świadczenia zostały spełnione przed datą złożenia wniosku o to świadczenie, to jego przyznanie nie może nastąpić wcześniej niż od miesiąca, w którym ten wniosek zgłoszono (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2015 r., I UK 329/14). Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc wypłaty (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89, OSNCP 1990 Nr 6, poz. 72; uchwała z dnia 10 sierpnia 1988 r., III UZP 22/88, OSNCP 1989 Nr 12, poz. 194).

Zdaniem Sądu Okręgowego należy, więc uznać, iż dopiero złożenie wniosku o świadczenie z ubezpieczenia społecznego powoduje obowiązek jego wypłaty.

W analizowanej sprawie wniosek o rentę rodzinną po zmarłym M. K. ubezpieczona zgłosiła w dniu 17 kwietnia 2014 r. w związku z tym ZUS prawidłowo zastosował przepis art. 129 ust. 2 ustawy i przyznał małoletniej prawo do renty od dnia (...)

Późniejsza zmiana daty śmierci ojca małoletniej pozostaje bez wpływu na datę przyznania świadczenia, bowiem brzmienie ww. przepisów jest jednoznaczne przypisując decydujące znaczenie chwili zgłoszenia wniosku, przy czym wniosek ten musi być złożony bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego. Brak podstawy

prawnej do wyrównania ubezpieczonej świadczenia za okres od dnia (...) do dnia (...), bo nie zostały przewidziane wyjątki od ww. zasad.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiodła ubezpieczona zaskarżając rozstrzygnięcie Sądu I instancji w całości, zarzucając niewłaściwe zastosowanie prawa materialnego tj. art. 129 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych polegające na zaprzeczeniu związku zachodzącego między faktem ustalonym w procesie tj. postanowieniem Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim w sprawie I Ns 1063/14 (gdzie sprostowano punkt II aktu zgonu nr 2/2014 wystawionego przez Urząd Stanu Cywilnego w O. i zmieniono datę śmierci ojca małoletniej z dnia (...), na (...)) a przywołaną wyżej normą prawną; sporządzenie uzasadnienia w sposób uniemożliwiający jego kontrolę odwoławczą z uwagi na brak jakichkolwiek rozważań Sądu w zakresie możliwości złożenia wniosku o rentę wcześniej niż to nastąpiło w realiach przedmiotowej sprawy oraz konsekwencji takiego działania

W uzasadnieniu stanowiska strona skarżąca stwierdziła, że zaskarżone przez nią orzeczenie nie zasługuje na aprobatę. Ubezpieczona dostrzegła, że Sąd Okręgowy całkowicie pomija w swoich rozważaniach fakt, czy możliwym było złożenie wniosku wcześniej niż w dniu 17 kwietnia 2014 r. w sytuacji, kiedy akt zgonu nosił datę (...) W ocenie skarżącej odpowiedź na takie pytanie musi być jednoznaczna - nie było takiej możliwości albowiem wniosek musiałby zostać oddalony gdyż z mocy domniemania prawnego M. K. w tym okresie jeszcze żył.

W konsekwencji należy rozważyć, że skoro zostało to domniemanie obalone to, jaki wpływ ma na oświadczenia składane w postępowaniu rentowym. W ocenie skarżącej należy przyjąć, że skoro wniosek został przez nią złożony w terminie umożliwiającym organowi wypłatę świadczeń „od dnia powstania prawa do tych świadczeń” to Sąd Okręgowy powinien był przyjąć domniemanie faktyczne, że takie same działania zostałyby podjęte w grudniu 2013 r. i tym samym przyjąć fikcję prawną, że wniosek pochodzi z miesiąca, w którym nastąpiła śmierć ojca małoletniej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja L. S. jest w pełni zasadna, skutkując koniecznością wydania orzeczenia reformatoryjnego.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia kwestii, czy ubezpieczona zasadnie domagała się wypłaty świadczenia w postaci renty rodzinnej od dnia 18 grudnia 2013 roku w wyniku sprostowania aktu zgonu wystawionego przez Urząd Stanu Cywilnego w O..

W sprawie nie było pomiędzy stronami sporu, co do okoliczności faktycznych odmiennie, bowiem dokonywały jedynie wykładni przepisu art. 129 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 887; dalej: ustawa emerytalna).

Dostrzegając potrzebę uzupełnienia materiału dowodowego Sąd Apelacyjny zwrócił się do Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim I Wydziału Cywilnego o nadesłanie akt sprawy o sygn. I Ns 1063/14.

Analizując ww. dowód z akt sądowych Sąd odwoławczy stwierdził, że ubezpieczona podjęła wszelkie czynności celem uzyskania dochodzonego świadczenia bez zbędnej zwłoki. Sąd Apelacyjny eksponuje, iż ubezpieczona nie mogła wystąpić bez aktu zgonu o prawo do renty rodzinnej. Zwłaszcza uwzględniając okoliczność, iż ojciec ubezpieczonej posiadał status osoby zaginionej od dnia(...) do dnia (...), kiedy to jego zwłoki zostały wyłowione z W. w okolicach miejscowości P.. Dopiero w wyniku przeprowadzenia dowodu w postaci opinii G. (...) Katedry Zakładu Medycyny Sądowej w G. na okoliczność czy da się ustalić na podstawie protokołu oględzin i otwarcia zwłok M. K. przypuszczalną lub prawdopodobną datę jego śmierci, Sąd ustalił konieczność korekty aktu zgonu.

Specyfika konstrukcji uznania za zmarłego polega na tym, że prawomocne postanowienie sądu wydane w takiej sprawie jest zdarzeniem prawnym o charakterze konstytutywnym, tj. tworzy nową rzeczywistość prawną, która wcześniej nie istniała (por. S. Dmowski, R. Trzaskowski, komentarz do art. 29, (w:) J. Gudowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. T. I. Część ogólna, Warszawa 2014, s. 171 i 174).

Sąd Apelacyjny stwierdza, że uwzględnienie specyfiki uznania za zmarłego, pozwala na zastosowanie art. 129 ustawy emerytalnej i uzupełnienie trafnej argumentacji dotyczącej celu istnienia tego przepisu, podjętej w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2012 r., II UK 146/11, i z dnia 03 kwietnia 2014 r., II UK 398/13, w których to Sąd Najwyższy przyjął, że przeszkoda w złożeniu wniosku o rentę rodzinną utrzymująca się do czasu wydania postanowienia o uznaniu za zmarłego (art. 29 § 1 k.c.) powoduje znaczne, niezawinione opóźnienie w uzyskaniu świadczeń. Jeżeli zatem wniosek o uznanie za zmarłego zostanie złożony bez zbędnej zwłoki, przyznanie świadczenia od ustalonej daty śmierci nie narusza art. 129 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej.

Dostrzec bowiem należy wyjątkowość sytuacji rodziny osoby zaginionej jest związana z domniemaniem życia tej osoby. W okresie zaginięcia osoby, która dotychczas czerpała środki finansowe z pracy podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, jej najbliżsi nie mogą skutecznie wystąpić z wnioskiem o rentę rodzinną; mogą tylko oczekiwać na powrót zaginionego albo na upływ terminu, od którego możliwe będzie uznanie go za zmarłego.

O ile, zatem ograniczenie wstecznych roszczeń z tytułu świadczeń w stosunku do osób poszkodowanych przez organ rentowy jest zgodne z celem prawa do zabezpieczenia społecznego, znajdując wyraz w przepisach ustawy, o tyle nie można jednoznacznie przypisać takiej woli ustawodawcy w odniesieniu do rodziny osoby uznanej za zmarłą.

Wypłatę renty rodzinnej od stwierdzonego dnia zgonu uzasadnia szczególna ochrona udzielana osobom, które w okresie zaginięcia osoby bliskiej, musiały utrzymywać się ze środków innych niż świadczenia kompensujące dotychczasowe efekty pracy tej osoby zwłaszcza, że ograniczenie okresu wypłaty ich świadczenia nie jest skorelowane z ochroną udzieloną za pomocą innej instytucji prawnej.

Nabycie prawa do renty rodzinnej po osobie uznanej za zmarłą musi uwzględniać swoistości konstrukcji prawnej uznania za zmarłego. Wypłata świadczenia za okres poprzedzający miesiąc zgłoszenia wniosku po uzyskaniu postanowienia o uznaniu osoby, po której przysługuje za zmarłego, jest nie tylko możliwa, ale powinna obejmować cały okres od daty domniemanej śmierci, wskazanej w postanowieniu o uznaniu za zmarłego, jeżeli wniosek rentowy złożono niezwłocznie.

Dopiero od chwili sprostowania aktu zgonu wystawionego przez Urząd Stanu Cywilnego w O. w dniu 26 marca 2014 roku, mocą postanowienia Sadu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim z dnia 29 października 2015 roku, w której zmieniono datę zgonu ojca ubezpieczonej z dnia (...) na dzień (...) roku uprawnieni członkowie rodziny nabyli prawo do renty rodzinnej, jednak uznanie za zmarłego wywołuje skutki z mocą wsteczną.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł, jak w punkcie 1. sentencji wyroku. O kosztach postępowania Sąd odwoławczy na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 1 ust. 1 i 2, § 9 ust. 2 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. 2015. 1804) orzekł, jak w punkcie 2. sentencji wyroku.

SSA Alicja Podlewska SSA Lucyna Ramlo SSA Aleksandra Urban